

Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Hükümlerinin İptal Edilmesinin Fikri Mülkiyet Ceza Davalarına Etkisi

Özet

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin 5-14 fıkralarında düzenlenen Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ("HAGB") kurumu Anayasa Mahkemesi'nin ("AYM") 1 Haziran 2023 tarih, 2022/120 E. 2023/107 K. Sayılı iptal kararı ile ("AYM Kararı") ile yürürlükten kaldırılmıştır. AYM Kararı, 1 Ağustos 2023 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış olup, yürürlük tarihi 1 Haziran 2024 olacaktır.

AYM Kararının özellikle fikri mülkiyet haklarına ("FMH") karşı işlenen suçlara ilişkin yargılamaları nasıl etkileyeceği şu an için belirsizliğini korumakla birlikte, TBMM'nin bu konuda yeni bir yasal düzenleme yapmaması halinde FMH suçlarına ilişkin yargılamaların bu karardan olumsuz etkilenmesi ihtimali düşüktür.

HAGB Düzenlemesi ve Hukukumuzdaki Uygulaması

HAGB kurumu, Türk hukuk sistemine ilk defa 2005 yılında 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile girmiştir. 19.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 23. maddesiyle ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ("CMK") m. 231'e eklenen 5 ila 14. fıkralar ile çocuk olmayanlar yani yetişkinler hakkında da kabul edilmiştir.

CMK 231 m. 5-14 hükümleri ışığında bir sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

1. Hükmolunan cezanın 2 yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olması,
2. Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,
3. Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,
4. Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesinin ilgili hükümleri iptal etmesi ile HAGB kurumu, yetişkinler yönünden uygulamadan kaldırılmıştır.

HAGB Hükümlerinin İptaline İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

AYM Kararı ile CMK'nın HAGB kurumunu düzenleyen 231. maddesinin 5-14 numaralı fıkralarının iptaline karar verilmiş ve bu kararın 1 Haziran 2024 tarihi itibarıyla yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır.

AYM kararı detaylı olarak incelendiğinde iptal gerekçeleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Sanığın HAGB uygulamasından yararlanabilmesi için İstinaf hakkından feragat etmesi, bu durumun hükmün denetlenmesini talep etme ve mahkemeye ulaşma hakkını sınırlandırması,
- Sanığa HAGB uygulanıp uygulanmamasının ne zaman sorulacağına kanunen düzenlenmemesi ve bu sebepten dolayı ölçülülük ilkesinin sağlanamaması,
- HAGB ile birlikte verilecek müsadere kararının infaz zamanının belirtilmemesi, bu nedenle mülkiyet hakkına yapılacak sınırlamanın ölçüsüz olması,
- HAGB kararının ceza değil, ceza tehdidi olması sebebiyle caydırıcılık unsuru içermemesi, öte yandan mağdurun zararının giderilmesi konusunda yetersiz kalması,
- İşkence ve eziyet suçlarında HAGB uygulanamayacağına dair bir kanuni düzenleme yapılmamış olması.

Anayasa Mahkemesi sayılan gerekçeler doğrultusunda HAGB kurumunu düzenleyen CMK'nın 5 ila 14. maddelerini iptal etmiş ve yasa maddesini HAGB uygulaması öncesindeki haline döndürmüştür.

Uygulamada Marka Hakkına Tecavüz ve Eserden Doğan Haklara Tecavüz olarak vücut bulan FMH Suçlarına ilişkin yapılan ceza yargulamaları bu iptal kararından nasıl etkilenecektir?

Suçların kanuni tanımlarında Marka Hakkına Tecavüz suçunun 1-3 yıl, Eser Sahibinin Mali ve Manevi Haklarına Tecavüz Suçunun ise 1-5 yıl aralığında hapis cezası öngörmesine rağmen, uygulamada Mahkemelerce genellikle 2 yıldan daha az bir hapis cezasına hükmedildiği, hükmedilen bu ceza ile ilgili de HAGB kurumunun uygulandığı görülmektedir.

Hakkında HAGB uygulanmasını kabul eden sanık, karara karşı istinaf hakkından feragat ettiği için, HAGB kararına karşı ancak Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde itirazda bulunabilir. Bu itiraz da esasa girilmeksizin, yalnızca HAGB kurallarının hukuka uygun bir şekilde tatbik edilip edilmediğinin denetlenmesine dair olduğu için, itirazlar yaklaşık bir ay içerisinde karara bağlanarak hüküm gecikmeye yer verilmeksizin kesinleşmektedir.

Ceza Mahkemesi kararının süratle kesinleşmesinin hak sahibine sağladığı en büyük avantaj ise, "eşya müsadere" gibi tali hükümlerin de bu kararla birlikte kesinleşmesidir. Ceza Mahkemesinde müsadere konusu edilen eşyaların hemen hemen tamamına yakını, tecavüz mahsulü (mütecaviz) olarak tanımlanan taklit ve korsan ürünlerdir. Hukuken, el konulan eşyanın bulunduğu yerin mali teşkilatına teslim edilmesi gereken taklit ve korsan ürünler, yer sıkıntısı ve bölgelere göre değişen uygulamalar nedeniyle özel yedimlerinde de muhafaza

edilmekte, bu süreçte tahakkuk eden depo ücretleri de hak sahipleri tarafından karşılanmaktadır.

Eşya Müsaderesini düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun 54/4 maddesi "*Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya, müsadere edilir*" hükmünü amir olduğundan, tescilli bir markaya veya eser sahibinin mali ve manevi haklarına tecavüz yaratarak üretilmiş her türlü ürün bu hüküm doğrultusunda müsadere edilmektedir.

Nihai kararın süratle kesinleştiği HAGB uygulamasında, mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararın kesinleşmesi ile birlikte "müsadere" kararı da kesinleşir ve müteceviz eşyanın mülkiyeti devlete geçerek ürünlerin tasfiyesi süreci başlatılır. Fikri ve Sınai Haklara tecavüz edilerek imal edilen bu eşyanın imha süreci de, kararın kesinleşmesi ile daha hızlı bir şekilde başlamaktadır.

Neyse ki, müteceviz eşyanın imha edilebilmesi sadece "müsadere" kararı verilmesine bağlı değildir. 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 163/2 maddesinin "*suça konu eşyanın, ... muhafazasının ciddi külfet oluşturmaya hâlinde bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının talebi üzerine hâkim, kovuşturma aşamasında hükümden önce mahkeme tarafından imhasına karar verilir.*" hükmü doğrultusunda müteceviz ürünlerin nihai karar öncesi verilecek bir ara karar ile imhası da mümkün kılınmıştır.

Günümüzde "hızlı imha prosedürünün" mahkemeler nezdinde bir uygulama birliği henüz oluşmamış ise de, AYM Kararı doğrultusunda müsadere kararlarının kesinleşme sürelerinin uzayacağı beklendiğinden; bu prosedürün uygulamasının yaygınlaştırılması ile taklit ve korsan ürünlerin yargılama boyunca tutulması nedeniyle hem devlet hem de hak sahibi için oluşan külfetli durumun ortadan kaldırılabileceği değerlendirilmektedir.

HAGB kurumunun sanıklar yönünden sağladığı en büyük avantaj ise, mahkûm olunan hükmün açıklanmasının ertelenmesi ile sanığın hükümlü statüsüne girmemesidir. Hakkında HAGB uygulanmış bir sanığın, yargılandığı ve aslında mahkûm olduğu dava adli sicil kayıtlarında görülmez. Dahası, mahkemece tayin edilen denetim süresince herhangi bir kasıtlı suç işlememiş olan sanık hakkında verilen Mahkûmiyet hükmünün denetim süresi bitiminde düşmesine karar verilir.

Sanık hakkında HAGB uygulanmadan önce kanuni şartlardan biri olan mağdurun zararının karşılanması gerekmekte ise de, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, HAGB için maddi zararın "*...Kanaat verici basit bir araştırma ile belirlenecek maddi zarar olması gerekir...*" şeklindeki içtihadı doğrultusunda Ceza Mahkemeleri uygulamada zarar için detaylı bir inceleme

yapmamakta ve mağdurun da rızası ile (ki bazı mahkemelerce mağdur tarafın rızasının alınmadığı da gözlemlenmektedir) sanık hakkında HAGB kurumunu uygulamaktadırlar.

Hal böyle olunca, fikri ve sınai hakkı ihlal edilen mağdurun zararı tam olarak giderilmeksizin sanık hakkında HAGB uygulanması, sanığın cezasız kalması eleştirilerini getirmekle birlikte Anayasa Mahkemesi tarafından iptal gerekçesi olarak belirtilen sebeplerden biri olarak sayılmıştır.

Bu aşamada TBMM tarafından AYM Kararı gözetilerek yeni bir düzenleme yapılmadığı takdirde, 1 Haziran 2024 tarihi itibarıyla "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması" kurumu CMK'dan ve FMH Suçlarına ilişkin yargılama usulünden tamamen çıkarılmış olacaktır.

Değerlendirme ve Sonuç

Nihayetinde böyle bir durumda, FMH sahipleri açısından müsadere hükümlerinin daha geç tatbik edilmesi gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır ki, yukarıda ifade ettiğimiz gibi, hızlı imha prosedürünün uygulanması ile bu süreç eskisinden de daha kısa hale getirilebilir ve FMH sahibi açısından olumsuz bir durum söz konusu olmayabilir.

Diğer yandan, sanıklar hakkında hükmedilen hapis ve adli para cezalarının infaz edilmesi ve mahkûmiyet hükümlerinin sanıkların adli sicil kayıtlarında görülmesi gibi hukuki sonuçların FMH suçlarında caydırıcılığı arttıracığı ve hukuki korumanın daha etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacağı kanaatindeyiz.

Umut Çağdaş Tahiroğulları
Managing Associate